

ІНСТИТУТ МФЕ ім. М. Т. РИЛЬСЬКОГО НАН УКРАЇНИ В 1996 році

Зважаючи на вимоги часу, протягом 1996 року в ІМФЕ з метою вдосконалення методів та форм роботи в нових умовах фінансово-господарського забезпечення була проведена структурна реорганізація. Вона, втім, не вплинула на обсяги та вагомість проведених досліджень. На грудень в Інституті, окрім господарсько-допоміжних підрозділів, наукового архіву та наукової бібліотеки, продовжували працювати 10 відділів, наукова рада з проблеми "Художня та традиційно-побутова культура", на базі Інституту діяла Українська асоціація етнологів, видавався часопис "Народна творчість та етнографія" і народознавча газета "Жива вода".

Вчені Інституту зберігають якнайширший діапазон досліджень у галузях історії та теорії традиційно-побутової культури і мистецтва українців в Україні та за її межами, інших народів Європи, представників національних меншин нашої держави. Важливими етапами на цьому шляху стали міжнародні конференції "Українсько-австрійські культурні взаємини кінця XIX — початку XX ст.", III Міжнародний конгрес українців, Міжнародна наукова конференція "Полісся: мова, культура, історія", круглий стіл на тему "Українська етнологія на зламі століть", науково-практична конференція "Актуальні проблеми українського етнографічного музейництва", співорганізація і проведення III-х Гончарівських читань. Вони засвідчують якісно новий етап українознавчих студій на порозі XXI ст.

У 1996 році організовано на умовах самофінансування Хмельницьке відділення Інституту, що в перспективі дасть змогу поглибити наукове дослідження одного із найбільших і найдавніших регіонів України — Поділля.

У минулому році в Інституті мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України завершено роботу над плановими темами:

1. Українська національна сценічна культура XX ст. (керівник Станішевський Ю. О.), у рамках якої підготовлено монографію з однойменною назвою та опубліковано 58 статей і тез доповідей в українських та зарубіжних виданнях і періодиці.

2. Соціально-культурні аспекти національних процесів в Україні (керівник Орлов А. В.). У рамках цієї теми завершено роботу над колективною монографією "Соціально-культурні проблеми національного відродження в Україні: 80—90-і роки", а також здійснено 68 наукових публікацій. Підготовлено 29 довідкових та інформаційно-аналітичних матеріалів для міністерств і відомств, Президії та Комісії Верховної Ради України.

Відповідно до планів завершено також усі визначені етапи та види робіт з тем, які тривали у 1996 році і закінчуються в наступних. Деякі роботи, здійснені у їх рамках, стали помітним явищем наукового та мистецького життя України і — ширше — Європи.

Так, у рамках теми "Історична типологія української культури" вийшли друком ґрунтовна монографія С. Й. Грици "Народна музика Полісся у записках Ф. Колесси та К. Мошинського" і навчальний посібник "Українська художня культура". Опубліковано 14 статей та ряд тез доповідей.

Побачили світ монографічні дослідження "Історія українського костюма" Т. О. Ніколаєвої й "Етнічність та етнічна історія України" А. П. Пономарьова та 14 наукових статей і матеріалів, що виконані у

рамках теми "Національне відродження і етнографічна спадщина".

З теми "Національна програма дослідження, збереження і відродження традиційної народної культури українців" тривала робота над монографіями "Історія української етнографії 20–90-х років ХХ ст.", "Українська родина", "Українська національна ментальність", здійснено експедиційні виїзди на Слобожанщину, Полтавщину, видано дві збірки наукових матеріалів, опубліковано 22 статті й організовано дві міжнародні наукові конференції та два круглих столи.

По темі "Українське кіномистецтво в контексті світової культури" велася робота над складанням "Українського енциклопедичного кінословника", опубліковано 3 монографії та ряд статей.

Із теми "Регіональний тип етнокультури Півдня України" продовжувалося збирання матеріалів для аудіо-, відео- та фоноархіву, збірки пам'яток матеріальної культури (вишивки). Велася поповнення збірок фольклорних матеріалів для роботи над вивченням культури французів, греків, євреїв, шведів та татар Півдня України.

Тривала робота над черговими томами серії "Українська народна творчість" ("Пісні про кохання", "Замовляння" та "Балади"), видати які через відсутність жодного фінансування Інститут уже який рік не має змоги. Також велася робота над дослідженням "Українська фольклористика першої половини ХІХ ст." й каталогом "Українська пісенна лірика та епіка". Підготовлено проспект посібника "Українська народна творчість". Тривало впорядкування і опрацювання авторських фондів, матеріалів та колекцій у секторі рукописних фондів. Також — реставрування та перепис матеріалів фонотеки (усе в рамках теми "Історія та теорія фольклору").

З теми "Джерелознавча база українського музикознавства" велася робота над підготовкою "Української музичної енциклопедії". Сформовано масив статей (1200 статей загальним обсягом понад 50 а. а) І тому видання, розпочато його макетування. Ведеться збирання та опрацювання матеріалів до II та III томів.

По темі "Сучасні проблеми теорії мистецтва" розпочато роботу над підготовкою учбового посібника "Художнє бачення світу. Напрями і стилі в мистецтві".

Підійно працювали співробітники Інституту над підготовкою ряду томів "Зводу пам'яток історії та культури України", а також монографій, присвячених українському та слов'янському вжитковому мистецтву і проблемам розвитку українського мистецтва ХХ ст.

Вийшли у світ монографії "Літургійне шитво України ХVІІ–ХVІІІ ст." та "Українська народна вишивка" Т. В. Кара-Васильєвої й навчальний посібник для вузів "Стародавні витoki мистецтва української народної кераміки" Т. А. Романьєв. У рамках цієї ж теми — "Актуальні проблеми історії українського мистецтва" — здійснено 58 наукових публікацій, та виголошено ряд доповідей на конгресах і конференціях.

З теми "Художня культура зарубіжних країн кінця ХХ століття" розпочато роботу над монографіями "Мала енциклопедія художньої культури слов'ян" (в координації з Інститутом української літератури ім. Т. Шевченка НАН України та Інститутом мовознавства ім. О. Потебні НАН України), "Нариси з історії української культури" (в координації з Інститутом філософії НАН України), "Фольклористична та етнографічна спадщина Тадея Рильського" деякими іншими та шклом статей, що присвячені художній творчості та фольклорові слов'янських країн. Опубліковано монографії "Василь Хмелюк" О. К. Федорук, "Історія української ікони" та "Церква в кайданах" Д. В. Степовика, а також три збірки статей.

Тривала також робота над монографічними дослідженнями "Жінка — місце та роль в традиційному українському суспільстві" та "Народні традиції життєвого циклу".

Інститут здійснював координацію науково-дослідної роботи 22 вузів та 6 науково-дослідних закладів республіки з усіх напрямків мистецтвознавства, а також народознавства, краєзнавства, культурології, етносоціології.

За участю Вченої ради Інституту або його співробітників у 1996 році було проведено 97 науково-теоретичних і науково-практичних конференцій, симпозумів, нарад, круглих столів, 6 фестивалів, організовано 21 художню виставку.

Співробітники Інституту постійно виконують рецензування робіт для видання, рецензування і експертне оцінювання проєктів і програм, навчальних посібників, опонують на захиста кандидатських і докторських дисертацій, рецензують театральні вистави та фільми, фестивалі, є членами журі численних конкурсів, фестивалів, премій. Цілий ряд фундаментальних робіт ведеться в координації з провідними вузами та науково-дослідними закладами України та близького й далекого зарубіжжя. Це дозволяє повною мірою виявити науковий потенціал як ІМФЕ, так і організацій-партнерів, спрямувати його на виконання на-

йважливіших та найактуальніших завдань українського народознавства та мистецтвознавства.

Співробітники Інституту були членами ряду спеціалізованих вчених рад для захисту дисертацій, брали участь у роботі ВАК України, творчих сплук, Малої академії наук та Дитячої академії мистецтв України.

Науковці ІМФЕ прочитали також ряд лекцій та лекційних курсів у Штутгартській академії балету ім. Дж. Кранко, Мюнхенській академії танцю (ФРН), Скандинавській академії мистецтв (Норвегія), Монреальському, Квебелському, Шербурзькому, Альбертському, МакГіл — університетах (Канада), Українському вільному університеті (ФРН), Вирджинському університеті (США), Московському хореографічному інституті (Росія).

У рамках виконання угоди про співпрацю з Міжнародною славистичною комісією в Інституті МФЕ ім. М. Т. Рильського НАН України перебував доктор етнології Моймир Бенжа із НАН Словаччини.

Науковці Інституту взяли також участь в організації та проведенні таких престижних наукових форумів як III Міжнародний конгрес українців (Харків), Урочиста академія з нагоди 400-річчя Берестейської унії (Рим) та ін.

Протягом 1996 року, незважаючи на фінансові труднощі, вдалося здійснити 4 наукові експедиції із теми "Національна програма дослідження, збереження і відродження традиційно-побутової культури українців" (до Сумської та Полтавської областей) та "Регіональний тип етнокультури Півдня України" (до Херсонської та Одеської областей).

Наукова бібліотека Інституту протягом 1996 року здійснювала науково-інформаційну роботу у формі книжкових виставок, днів знайомства з новими надходженнями, спеціальних бібліографічних картотек, усних інформацій та консультацій. Бібліотечні фонди поповнилися 989 друк. од., передплачувалося 15 назв газет та 34 назви періодичних видань.

Протягом року відбулося 14 засідань Вченої ради Інституту, на яких розглядалися та вирішувалися найважливіші питання науково-організаційної діяльності закладу, затверджувалися теми дисертаційних досліджень. На засіданнях Вченої ради було виголошено дві наукові доповіді: "Видатний український фольклорист О. Дей" (д. ф. н. Пазяк М. М.) та "Визначний фольклорист, етномузиколог і композитор Філарет Колесса. До 125-річчя від дня народження" (д. ф. н. Грица С. Й.).

Крім того, протягом року співробітники Інституту постійно проводили консульту-

вання молодих науковців та відвідувачів закладу, взяли участь у понад 40 радіо- та телепередачах, опублікували 333 статті та тези доповідей загальним обсягом 159,5 а.а.

Важливу роль в організації та пропаганді народознавчих досліджень в Україні, інформуванні про найважливіші події наукового життя відіграє журнал "Народна творчість та етнографія" (головний редактор — Костюк О. Г.). Гут постійно друкуються матеріали з актуальних питань мистецтвознавства та етнології. Він інформує читачів про науково-організаційні заходи, що відбуваються в Україні (і, зокрема, в ІМФЕ та Українській асоціації етнологів) та за її межами.

Український фольклорно-етнографічний центр, що діє при Інституті, 1996 року продовжив видання газети для шкільництва "Жива вода" (редактор — Чередниченко Д. С.). Видано 12 чисел газети, яка інформує читачів про новини й досягнення в галузях фольклористично-етнографічних досліджень. Співробітник Інституту Дмитренко М. К. у 1996 році продовжив видавати газету "Народознавство".

У 1996 році в Інституті мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України працювало 185 осіб, із них 97 наукових співробітників, 24 доктори наук, 68 — кандидати наук. Постійно тривав також процес підготовки наукових кадрів. Так, дисертації у 1996 році захистили 12 співробітників, із них — 4 докторські.

За 1996 рік Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України, незважаючи на значні фінансові труднощі, зумів провести структурну реорганізацію, зберегти основний науковий потенціал і навіть розширити обсяги досліджень. На жаль, економічні труднощі, спричинені не виплатами зарплат та відсутністю навіть запланованих мінімальних обсягів фінансування спричинилися до ряду негативних явищ як от чисто символічне поповнення фондів наукової бібліотеки (без якої неможливо проводити жодних наукових досліджень), згорання до мінімуму експедиційних робіт, а також майже цілковитого призупинення видавничої діяльності Інституту. виправити це становище можуть лише відповідні заходи, прийняті на рівні Уряду України, які б забезпечили хоча б мінімально необхідне регулярне фінансування інститутів Відділення ЛММ НАН України та, зокрема, ІМФЕ.

Богдан СЮТА

Київ